

Trondheim, 16/9-18.

Olje- og energidepartementet,
Oslo.

Notat. Konesjonsbehandling Garbergelva

Elvas og området verdier. Anførsler til NVEs begrunnelse for gitt konsesjon.

Vi viser til tidligere avgitte uttalelser til søknaden om utbygging og konsesjon.

Tidligere planer om vassdragsutbygging.

Det har tidligere vært fremmet konsesjonssøknader om kraftutbygging i området hvor Garbergelva er inkludert. Det nå aktuelle prosjekt er på tredje nivå. Planene startet øverst i fjellet:

- Kråssåa-alternativet som bl.a. ville medføre en betydelig regulering av Kvern fjellvatna. Ikke gjennomført pga. naturverdier og kulturminnevern. Det sistnevnte da området omfatter den vernede kvern fjellproduksjonen – i sin tid størst i Norge og Norden
- Stråsjøen. Ikke gjennomført bl.a. pga. naturverdier, kulturminner og reindrift.

Feltundersøkelser – omfang og kvalitet. Det biologiske mangfold. Føre-var-prinsippet.

Det har fra flere instanser vært hevdet at de nødvendige undersøkelser som har vært gjennomført for å kartlegge verdiene i området, kfr. nedenfor, ikke er tilstrekkelig for et tilfredsstillende faglig beslutningsgrunnlag. Det fremgår bl.a. i fylkesmannens innsigelse til utbygging. Det gir grunnlag for nok en gang å henvise til det som fremgår av NVE`s rapport: «Etterundersøkelser av flora og naturtyper i elver med planlagt småkraftutbygging» v/ Geir Gaarder og Torbjørn Høitomt.

I samme forbindelse er det grunn å henvise til innstillingen i saken som Rådmannen i Selbu avga til kommunestyret – etter at Miljørapporten i 2007 var fremlagt: «Selbu kommune mener at kunnskapsgrunnlaget for vurdering i hht. Naturmangfoldloven er mangelfullt. Det anses derfor at en utbygging kan

medføre risiko på natur og miljø.» En innstilling som forøvrig konkluderte med å frarå utbygging. Vi kan heller ikke se at Swecos tilleggsrapport er av den art at lovens klare krav er fulgt. Undersøkelsene, biolog Steinar Vatne, foretatt høsten 2017, viser med sine resultater at denne mangel er en realitet. Dette innebærer at et av Naturmangfoldlovens viktigste prinsipper om Før-var ikke er ivaretatt slik loven krever.

Undersøkelsen høsten 2017 burde også vært mer omfattende enn det som ble mulig å gjennomføre. Det gjelder både omfang og tiden på året – oktober måned. Men den har bl.a. avdekket 7 nye naturtypelokaliteter.

I sin vurdering av bekkeløfter gjør NVE det til et viktig poeng at det bare er funnet lokalt viktig type. I Steinar Vatnes undersøkelse inngår funnet av en «A-Svært viktig» skogsbekkeløft. NVE`s argumentasjonen henviser på dette området til andre vassdrag i Selbu/Klæbu. I denne saken gjelder det naturverdier i Garbergelva. Henvisninger til naturverdiene andre steder er i denne sammenheng irrelevant.

Den samme henvisning forsøkes også gjort når det gjelder fossesprøyt som hos Vatne er vurdert til B-Viktig. Slike naturtyper er i offentlige dokumenter klassifisert som hensynskrevende. Den mindre vannføring etter en utbygging vil få en betydelig negativ virkning for både plante og dyrelivet. Den gamle granskog som er oppført i Vatnes undersøkelse som C-Lokalt viktig, er i Norsk rødliste fra 2011 gitt betegnelsen «Nær truet». Undersøkelsen medførte funn av interessante arter innen artsgruppene lav, moser og sopp, deriblandt fem rødlistearter og et par sjeldne/lite samla arter. Spesielt nevnes funn av flomtvebladmose, hvorav en sterkt trua og det 14. funnet i Norge, og vedalgekølle.

Vi viser forøvrig til Vatnes rapport som tidligere er sendt OED

Dette viser at NVE`s konklusjon for arter i området på ingen måte holder tilfredsstillende faglig mål. Det er store mangler ved at de viktige og klare bestemmelser i Naturmangfoldlovens §§ 8 – 12 ikke er fulgt opp på en tilfredsstillende måte. Og igjen – det gjenstår fortsatt den grundige undersøkelse som burde vært gjennomført av naturverdiene i vassdraget før konsesjonsspørsmålet blir vurdert.

Hensynet til de virkninger som skjer for landskapets vedkommende er sterkt nedtonet av NVE. Det må tillates å uttrykke sterk forbauselse når det mektige synet av Garbergelvas fosser nedskaleres til å være av lokal verdi, og at den også i store deler renner skjult. Hvor ofte ligger ikke våre fosser slik til at de ikke kan ses umiddelbart fra et hvert sted i nærheten. Selve egenverdien av fossefallene som naturverdi teller tydeligvis ikke. Det er her, som ellers fullt mulig å se de flotte fossene ved mindre bevegelser i terrenget. Det ligger nettopp en egenverdi i å måtte anstrenge seg. Nettopp dette er i dag mer aktuelt enn tidligere - Lysten til å utfordre naturen.

Kraftverksinntaket er planlagt bare en km nedenfor naturreservatet Stråsjøen-Prestøyan. Vi kjenner ikke ellers til at slike inngrep er lagt så tett opp til et naturreservat. Inntaksområdet vil være ødeleggende for helheten i området.

Utøvelse av friluftsliv – Innbyggernes syn. Utvikling av områdets muligheter.

I en undersøkelse blant kommunens innbyggere i 2015 om hvilke friluftsområder de foretrakk, ble området Najonalparken – Naturreservatet - Garbergelva klart førsteprioritert av nesten 700 i en kommune med 4000 innbyggere. Det er sterkt og viser også hva helheten i dette området betyr.

Det er ovenfor vist til de mektige inntrykk elvas fossefall utgjør. Det er en viktig faktor ved utøvelsen av ulike former for friluftsliv.

Det er allerede foretatt tiltak for å bedre tilgjengeligheten. Dette skjer ikke bare i området hvor fossefallene ligger, men også ved tilgang nedenfra i elva. Dette vil åpne muligheten for enhver til å oppleve elvas naturverdier lenger oppe. Elva gir også flere muligheter for de som ønsker en mer dristig utøvelse av friluftslivet, bl.a. for elvepadling av høy klasse.

Kommuneplanen for Selbu definerer området som LNF-sone 1: «Det knytter seg vesentlige sektorinteresser til disse områder som gjør at det ikke ønskes utbygging her.»

Tidligere behandling av vern av Garbergelva.

NVE vektlegger at elva har vært under behandling flere ganger uten at endelige fredningsvedtak er foretatt. Det er korrekt, men det er også en for lettvinnt måte å behandle dette spørsmålet på. Dokumentasjonen viser at interessen for vern har vært betydelig over lang tid.

- NOU 12-1991 som bygger på Mellquistutvalgets anbefalinger gir klar anbefaling om at elva tas inn i verneplan IV.
- Styringsgruppa for utarbeidelse av verneplan for vassdrag – St.prp. nr. 75, 2003-2004 foreslo at elva tas inn i verneplanen slik at dette sammen med evt. opprettelse av nasjonalparken ville sikre vassdragets helhet. Denne henvisning til helheten er det viktigste i vår begrunnelse for at konsesjon ikke gis. Nasjonalparken ble opprettet i 2004.
- NVE og OED mente den gang at Naturvernloven kunne ivareta verneverdiene og vassdragets urørthet. Det er vanskelig å forstå eksakt hva dette innebærer og hvordan det skulle skje. Det hjelper ikke med henvisning til loven dersom utbygging skjer. Da vil verdiene som omtales være ødelagt. I dag har vi en ny lovsituasjon – en Naturmangfoldlov som stiller helt andre og sterkere krav enn det Naturvernloven hjemlet.

Alle disse forslag/innstillinger ble foretatt før det ble foretatt grundige undersøkelser av vassdragets verdier. Med den kunnskap vi etter hvert har fått, ville beslutningsgrunnlaget tidligere, slik sett, vært et helt annet.

Både Direktoratet for naturforvaltning, Fylkesmannen og det tidligere Fylkeslandbruksstyret har gått inn for fredning.

Vassdragsutbygging i Neadalen.

Dalføret er et av landets mest utbygde dalfører av vasskraft. Nesten hver eneste høydemeter fra Sylsjøen på svensk side til Nedre Leirfoss i Trondheim er utnyttet til kraftproduksjon. Det er 15 kraftstasjoner i regi av Trondheim Everk/Statkraft og 3 i regi av Selbu Everk.

Prestfossen er Selbus største fossefall og Garbergelva er den eneste elva av en viss størrelse i dalføret som ikke er utbygd. Som Rådmannen i Selbu anfører: «Det vil være svært betenkelig å anbefale en utbygging av det siste urørte vassdraget i Selbu.»

Garbergelva som del av et større naturområde.

Som fremkommet, Garberelva inneholder betydelige natur- og landskapsverdier samtidig som den har et stort og interessant potensiale for friluftsliv av ulik slag. Men kanskje aller mest – Garbergelva som en viktig og sentral del av det helhetlige naturområde Roltdal- og Skarvan nasjonalpark – Stråsjøen- og Prestøyan naturreservat og vassdraget ned til Selbusjøen. Som nevnt ovenfor ble dette også fremhevet i behandlingen av verneplanen i 2003. En slik helhet finnes neppe andre steder i landet. Garbergelva går gjennom hele området og er det naturelement som binder det hele sammen. Fra naturreservatet kaster den seg 300 meter ned før den flyter stille ut i Selbusjøen.

Konklusjon.

Ikke-utbygging/fredning har gjennom lang tid vært prioritert av Naturvernforbundet – nasjonalt og lokalt. Grunnlaget ligger i den naturhelhet elva er en viktig del av, elveområdets naturverdier, Selbus største fossefall og den eneste elv som ikke er utbygd i kommunen. Når det så stadig er påvist nye funn av naturverdier som viser at den fullstendige faglige undersøkelse ennå ikke er gjennomført, kfr. Naturmanfoldlovens krav om Føre-var, bør det medføre at Garbergelva ikke gis konsesjon for utbygging.

Magne Vågsland
Fylkesleder

Vedlegg:

- Kartutsnitt
- Garbergelvas to største fosser.
- Oversikt over biolog Steinar Vatnes kartlegging av rødlistede arter og verdifulle naturtyper i Garbergelva.

Steinar Nygaard